

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**«ТИПОЛОГІЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АФІКСІВ В
СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ»**

Студента(ки) групи Пкит 08-19
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови
та літератури (переклад включно),

перша - китайська

Романчук Вікторії Вадимівни

Науковий керівник:

к. п. н., доц. **Щербаков Я.І.**

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СЛОВОТВІР ЯК ДЖЕРЕЛО ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	6
1.1 Способи словотвору в китайській мові.....	8
1.2 Дослідження словотвору у китайській мові в українському та зарубіжному мовознавстві	20
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АФІКСАЦІЯ ЯК МОРФОЛОГІЧНИЙ СПОСІБ СЛОВОТВОРУ.....	26
2.1 Афіксація: визначення та значення.....	27
2.2 Різновиди афіксів у китайській мові.....	29
2.3 Найпоширеніші результативні морфеми в китайській мові.....	31
Висновки до розділу 2.....	35
ВИСНОВКИ.....	37
АНОТАЦІЯ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40

ВСТУП

Істинним можна вважати твердження, що мова-найцінніший невичерпний ресурс людства. Саме через мову людина передає свої почуття, наміри, плани, крім того, мова-величезне інформаційне джерело. Кожен народ славиться своєю унікальністю, різноманітністю звичаїв та традицій і, звичайно ж, неповторністю мови. З покоління у покоління передається мова, щоразу збагачується й поповнюється словниковий склад. Крім того, існує величезна кількість сталих виразів, фразеологізмів, народних промовок, котрі є невіддільною складовою народної гордості. Кожна мова унікальна по-своєму, кожна мова-людський скарб, який відкриває всі дороги до життя. Адже недарма говорять, що скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина.

Вивчення мови означає навчитися по-справжньому спілкуватися та налагоджувати зв'язки з іншими – це надзвичайно важливе життєве вміння, який можна розвинути лише через спілкування з людьми. Після того, як ви опануєте мову, ви зможете використовувати свою нову надлюдську здатність розуміти, що хтось говорить, підбирати правильний словниковий запас і граматику, поміщати цей словниковий запас і граматику в правильний контекст і відповідати — і це тільки початок шляху.

Люди використовують мову, щоб розуміти та спілкуватися один з одним. У світі існує понад п'ять тисяч мов, якими розмовляють. Усі мови мають відмінності в лексиці, граматиці та вимові. Люди опановують мову, якою користуються їхні рідні, друзі та оточення. Мови формувалися впродовж століть. У сучасному світі люди відкрили для себе важливість вивчення іноземних мов. Вивчення мов набуло широкого розповсюдження у 21 столітті. Однак, багато тих, хто розмовляє однією мовою, не дуже добре ставляться до вивчення другої мови. Вони не бачать жодних причин для вивчення нової мови. Вони вважають, що вивчення іноземної мови - це марна трата часу, грошей і зусиль без жодної користі, але є люди, які вірять, що

вивчення другої мови має хороші переваги. Це робить людей розумнішими, а також допомагає покращити розумовий розвиток, навички та критичне мислення. До того ж це підвищує розумову концентрацію людини та відкриває їй свідомість до нових культур. Вивчення другої мови допомагає налагодити зв'язки з іншими представниками різних країн світу. Тому варто знати, що знання іноземної мови має багато переваг для кожного з нас, адже вона сприяє розвитку пам'яті, допомагає захистити мозок, розширює можливості працевлаштування та розширює світогляд до інших культур і спільнот.

Актуальність дослідження зумовлюється неабияким значенням словотвору у різних мовах світу, включно й у китайській, оскільки завдяки словотвору поповнюється та безперервно збагачується словниковий склад кожної мови. Актуальність тематики дослідження підтверджується масовим вивченням і розглядом цієї проблеми світовими лінгвістами й мовознавцями.

Метою роботи є дослідження й ґрунтовний аналіз способів словотвору в китайській мові, а також детальний розгляд афіксації як одного з найактуальніших методів словотвору.

Досягнення мети передбачає розгляд і розв'язання таких завдань:

- розглянути словотвір у китайській мові як спосіб збагачення словникового складу;
- виявити основні лексико – семантичні особливості словотвору у китайській мові;
- висвітлити різні теорії щодо функціональних особливостей словотвору при дослідженні різними лінгвістами та мовознавцями;
- схарактеризувати поняття та функціональні особливості саме афіксального способу словотвору;

Об'єктом дослідження є словниковий склад китайської мови.

Предметом дослідження виступають найпоширеніші способи словотвору в китайській мові, а саме велика увага приділена афіксації.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення конкретних завдань у ході дослідження було здійснено використання теоретичних загальнонаукових

методів, а саме дослідження різних словотворчих способів у китайській мові. Метод обробки даних використовувався для ідентифікації основних функціональних особливостей словотвору; метод узагальнення - для визначення деяких загальних понять; метод порівняння - для окреслення відмінних і спільних рис у кожному методі словотвору.

Практичне значення даного дослідження полягає в упорядкуванні класифікації словотворчих способів, а саме спираючись на афіксальний спосіб словотвору. Дає можливість простежити спільні та відмінні риси між різними словотворчими процесами.

Теоретичне значення такого дослідження полягає у тому, що воно розкриває всю суть та причини виникнення певних слів у мові, а також детально оцінити й проаналізувати усі словотворчі процеси й обрати найбільш продуктивний.

Крім того, зумовлюється подальшою перспективою розгляду та опрацювання цієї проблеми в галузі лінгвістики.

Матеріалом цього дослідження виступають різні лексичні одиниці, взяті із різних онлайн - словників, з метою повного аналізу. Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації списку використаної літератури.

Структура. Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, анотації та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. СЛОВОТВІР ЯК ДЖЕРЕЛО ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Китайська мова багата на чудові фразеологізми й прекрасні лексичні одиниці, а китайське письмо-неповторне та унікальне у всьому світі. На сьогодні китайська мова визнана однією з важливих мов у всьому цивілізованому світі через її велику роль у сфері міжнародного ділового спілкування. Китайський народ бере участь у багатьох сферах бізнесу по всьому світу, зокрема в Голлівуді. Якщо прагнете збільшити свої шанси в бізнес-сфері, вам варто опанувати китайську мову як другу іноземну (Sampson,1985,pp.87) Тут хотілося б відзначити, що колишній американський президент Барак Обама освоїв китайську мову. Засновник Facebook Марк Цукерберг також освоїв китайську як другу мову. Вивчення цієї мови - це найкращий спосіб відкрити двері для багатьох можливостей у світі. Постійно виникає багато нових слів, виразів, словниковий склад мови постійно зростає. Саме завдяки словотвору формується більшість нової лексики й збагачується словниковий запас. Словотвір (дериватологія) - галузь мовознавства, яка вивчає процес утворення нових похідних слів та їх функціонування. Отже, словотвір - це наука про словотворення, яке спрямоване на збереження і поповнення словникового запасу мови та забезпечення процесу найменування. Об'єктом дослідження словотвору є шляхи формування слів, класифікація дериватів з огляду на їхню словотвірну структуру і значення, а також встановлення результативності способів творення лексики. Вивчення всіх словотворчих засобів мови також є одним із завдань словотвору. Якщо ж ми говоримо саме про китайську мову, то не можна не зазначити її значущість та особливість у сучасному світі. Що стосується словотворення в китайській мові-вони сильно відрізняються від звичних нам, тобто європейських. Способи словотвору в китайській здійснюються різними способами, моделями й схемами (Coulmas,1991,pp.48). Адже це складна система, яка своєю

чергою дозволяє розібратись навіть в етимології будь-якого слова, а також підібрати необхідний еквівалент для найбільш точного перекладу.

Лексика сучасної китайської мови характеризується великою кількістю багатоморфемних слів, які, як відомо, утворюються з окремих лексичних морфем, як зв'язаних, так і вільно сполучених між собою. Словоскладання, яке в загальному розумінні означає поєднання двох або більше лексичних морфем, є найбільш поширеним словотвірним способом у сучасній китайській мові. Хоча встановити чітку межу між словоскладанням і деривацією в китайській мові досить непросто, існує низка елементів, які дійсно демонструють ознаки деривації, включаючи незмінний стан, фіксовану позицію та стійке, часто знебарвлене значення.

Крім того, зв'язані елементи, іноді без морфемного статусу, можуть набувати значення слова як частина конструкції та створювати нові терміни та словосполучення з цим новим значенням. Крім того, цікавим є той факт, що текст піньїнь використовує знаки, тісно пов'язані з усним мовленням, для запису думки, але ми мало знаємо про те, як представлений цей процес в ідеографічному тексті.

Ми дослідили зв'язок між написанням і значенням багатьох китайських ієрогліфів і з'ясували, що поєднання цих ієрогліфів фактично означає конструювання образу, а цей образ є психологічною репрезентацією життєвої ситуації, яка формує концепт ієрогліфа, тож значення ієрогліфів ідеографічно пов'язані між собою. Ми з'ясуємо образність і системну структуру цих китайських ієрогліфів, а також виділяємо п'ять когнітивних способів їхнього комбінування (Хуанфан, 2009, pp.21).

Ці результати розкривають ідеографічний механізм подвійного комбінування внутрішньої структури китайських ієрогліфів та їхньої зображальності, демонструють використання можливостей когнітивної лінгвістики та когнітивної психології у вивченні ідеографічних ієрогліфів, а також висувають керівну теорію китайського словотвору.

1.1 Способи словотвору в сучасній китайській мові

Словотвір - це наука про будову слів, що вивчає правила утворення або словотворення слів у певній мові. Словотвір або деривація слів також відома як морфологія, яка в лінгвістиці являє собою науку про правила побудови слів. Вже у період правління династії Цинь у Китаї дослідники почали помічати правила побудови слів у китайській мові. Згодом, за доби династії Цін, було написано кілька наукових праць, в яких чітко проаналізовано творення китайських слів. 《马氏文通》 ("Аргумент доктора Ма") Ма Цзяньчжуна є важливою сторінкою у вивченні китайського словотвору в Стародавньому Китаї. Його думка про "модифікатор + корінь = слово" і "корінь + корінь = слово" була досить близькою до думки сучасних китайських філологів. Після "Руху 4 травня (1919)" все більше китайських лінгвістів почали вивчати та досліджувати китайський словотвір. Було написано і опубліковано багато праць.

І в китайській, і в деяких інших мовах багато слів утворюються шляхом додавання афіксів до коренів. Корінь - це фактично є основною морфемою або ядром, що несе в собі лексичне значення (A. Miller 2002, pp.79). Афікси можуть бути функціональними (граматичними), так і семантичними (лексичними).

1. Функціональні (граматичні/фонетичні) афікси

У китайській мові функціональні афікси можуть фонетично допомагати збалансувати слова у вимові та граматично вказувати на форму множини займенників. Наприклад: префікс + корінь:

老 lao- (фонетичний префікс): 老虎 (тигр), 老鼠 (миша), 老师 (вчитель), 老乡 (хлопець з одного міста), 老张 (пан Чжан), 老爷 (дідусь).

Іншим відомим способом словотвору в китайській мові є аббревіація. Аббревіація - це спосіб словотворення в сучасній китайській мові. Але слово "спрощення" або "скорочення" може бути використане і в китайській мові для

позначення абрєвіатури. Не дивлячись на те, що спочатку абрєвіація для китайської мови була трохи "чужою", згодом це явище значною мірою адаптувалось до типологічних норм мови й цілком почало відповідати вимогам морфологічної значущості, складоподілу і тонування. На сьогоднішній день, абрєвіатури у китайській мові користуються популярністю особливо серед молодих людей. Вони використовують такі види скорочень у текстових повідомленнях і навіть у розмовній мові (J. Sternberg 2017.pp.82). Наприклад: dbq — duìbùqǐ 对不起 — "вибачте". Звична нам морфема перетворилась у нову й цікаву абрєвіатуру, яка користується нині широкою популярністю серед китайської молоді.

Також в китайській мові абрєвіатура може мати кілька різних варіантів, залежно від контексту і використання. Основні види абрєвіатур в китайській мові:

1. Скорочення слів (縮寫, suōxiě): Наприклад, Сполучені Штати Америки (美國, Měiguó) може бути скорочено до "美" (Měi), Японія (日本, Rìběn) - до "日" (Rì).

2. Акроніми (首字母縮略詞, shǒuzìmǔ suōlüècí): Це абрєвіатури, створені за допомогою перших літер кількох слів. Наприклад, Організація Об'єднаних Націй (聯合國, Liánhégúo) може бути скорочена до "聯合國" (UN), Міжнародний валютний фонд (國際貨幣基金組織, Guójì huòbì jījīn zǔzhī) - до "IMF" (國際貨幣基金組織).

3. Відомі назви (通用名稱, tōngyòng míngchēng): Це абрєвіатури, які використовуються для позначення відомих організацій, осіб або місць. Наприклад, Велика Китайська Стіна (長城, Chángchéng) може бути скорочена до "長城" (Велика стіна), Пекін (北京, Běijīng) - до "北京" (Пекін).

4. Власні назви (專有名稱, zhuānyǒu míngchēng): Це абрєвіатури, які використовуються для позначення конкретних організацій, товарів, послуг або

брендів. Наприклад, Корпорація Гуаншань (廣東省廣播電視公司, Guǎngdōng shěng guǎngbō diànshì gōngsī) може бути скорочена до "廣電" (Гуаншань).

У китайській мові аббревіатури зазвичай складаються з двох або трьох китайських символів. Ці символи можуть бути скороченням від окремих слів або фраз. Наприклад, "中(Zhōngguó) - офіційна назва Китаю, а скорочена аббревіатура " (Zhōng) використовується для позначення Китаю у складі інших слів, наприклад, " (Zhōngwén) - китайська мова.

- 美國 (Měiguó) - США, скорочена аббревіатура "美" (Měi) використовується, наприклад, у слові "美元" (Měiyuán) - долар США;

- 大學 (Dàxué) - університет, скорочена аббревіатура "大" (Dà) використовується, наприклад, у слові "大學生" (Dàxuéshēng) - студент університету;

- 聯合國 (Liánhéguó) - ООН, скорочена аббревіатура "聯" (Lián) використовується, наприклад, у слові "聯合國大會" (Liánhéguó dàhuì) - Генеральна Асамблея ООН.

Крім аббревіатур, у китайській мові існують й інші поширені способи словотвору. Словотвір в китайській мові може відбуватися за декількома способами. Основні методи словотвору в китайській мові включають:

1. Словотворення за допомогою китайських символів: У китайській мові багато слів формуються за допомогою поєднання різних китайських символів. Наприклад, слово "電話" (diànhuà) складається з символів "電" (diàn), що означає "електричний", і "話" (huà), що означає "розмова", і утворює слово "телефон".

2. Поєднання: Китайська мова дозволяє створювати нові слова шляхом поєднання двох або більше слів. Наприклад, слово "汽車" (qìchē) складається зі слів "汽" (qì), що означає "паровий" або "автомобіль", і "車" (chē), що означає "транспортний засіб", і утворює слово "автомобіль".

Це лише кілька прикладів способів конвертації в китайській мові. Китайська мова має багатий лексичний словниковий запас, який дозволяє використовувати слова з різних частин мови в різних граматичних значеннях, що робить її цікавою та різноманітною для вивчення. Крім того, у сучасній китайській мові словотворення (复合词) є основним способом формування нових лексем, у тому числі й складних слів (Wang, 2013, pp.41). Можемо говорити про те, що "злиття слів відбувається спонтанно: слова, що вживаються поруч, зливаються в одне і в основу словотвору покладено сталий принцип: два-три слова (дві-три основи) утворюють єдине ціле.

Варто зазначити, що перед завданням словотвору стоїть багато чітких завдань, а сама наука порівняно молода і потребує детального вивчення та дослідження. Якщо ми окреслюємо межі словотвору в китайській мові, то крім вище перерахованих відносяться й інші поширені та не менш актуальні методи. Такі методи детально вивчались лінгвістами і вченими з різних країн. Проводились різні паралелі, виділялись й виокремлювались певні класифікації і способи творення слів (Dehuan 2008, pp.117-121). Основними та найпоширенішими способами словотвору є:

- 1) Словоскладання (відноситься до лексико-синтаксичного способу)
 - 2) Аббревіація, тобто скорочення
 - 3) Афіксація (належить до морфологічного способу)
 - 4) Напівафіксація (відноситься до лексико-морфологічного способу)
 - 5) Транспозиція
 - 6) Редуплікація

Отже, в цій роботі розберемо найпоширеніші способи та засоби творення нових слів у китайській мові. Якщо говорити про словоскладання, то варто зазначити, що це процес створення нових слів шляхом комбінування двох або

більше існуючих слів. У китайській мові існує багато різноманітних способів словоскладання, які є актуальними й на сьогоднішній день.

Словоскладання - це процес створення нових слів шляхом комбінування двох або більше існуючих слів. У китайській мові існує багато способів словоскладання. Наприклад:

а) Приєднання слів: це найпростіший спосіб словоскладання, коли два слів стають одним, наприклад: "книга" + "купити" = "купити книгу" (買書).

б) Комбінування слів: у китайській мові існує багато слів, що складаються з двох частин, іноді ці частини можуть бути використані для створення нового слова, наприклад: "автомобіль" + "таксі" = "таксі з автомобілем" (出租車).

в) Розмежування слів: деякі слова можуть бути розмежовані з використанням знаків пунктуації, щоб створити нове слово, наприклад: "робот" + "лікар" = "робот-лікар" (機器人醫生).

г) Комбінування знаків: у китайській мові існують знаки, які можна комбінувати, щоб створювати нові слова, наприклад: "ліс" + "огляд" = "парк" (森林公園).

д) Сполучення слів: два слова можуть бути поєднані, щоб створити нову ідею або поняття, наприклад: "екологія" + "мир" = "екологічний мир".

Можемо дійти висновку, що у китайській мові є безліч способів та варіантів словотворення й словоскладання, і ці способи, безумовно, можуть використовуватись для створення нових слів або ж для більш чіткого розуміння позначення нових слів.

Людина майже завжди прагне зменшити обсяг переданої інформації, для того щоб зберегти свій час і зусилля, застосовуючи різного роду скорочення слів і виразів, що спричиняє появу складноскорочених слів - аббревіатур. Тобто мова йтиме про ще один актуальний метод словотвору-аббревіацію (A. Miller 2002, pp.79). В китайській мові співвідношення між словами в межах речення мають певний

порядок поєднаних граматично та семантично слів, тому саме китайське речення складається із "синтагм", а не із синтаксичних поєднань, як українське. Такий спосіб побудови речення в китайській мові робить аббревіацію більш специфічною, і це окреслює її особливості. Існує кілька основних типів аббревіації:

a) аббревіатури 简称 jiǎnchēng (вихідне словосполучення семантично ділиться на кілька частин, після цього обирають один або кілька ієрогліфів, які найточніше передають вихідне значення слова) ;

b) аббревіатури зрізаного типу (у подібних аббревіатурах скорочують початкове словосполучення, зберігаючи або початкові елементи, або кінцеві, наприклад, словосполучення 香港中文大學 Xiānggǎng zhōngwén dàxué (Китайський університет Гонконгу в Шеньчжені), в якому 香港 Xiānggǎng перекладається як "Гонконг", 中文 zhōngwén - "китайська мова", а 大學 dàxué - "університет", скорочується до 中文大學, втрачаючи один із компонентів вихідного словосполучення) ;

c) аббревіатури узагальненого типу (узагальнені скорочення виражають загальну ознаку оригінального словосполучення, наприклад, словосполучення 弟妹 dìmèi (молодші брат і сестра), у якому 第 є вже скороченим словом 弟弟 dìdì (молодший брат), а 妹 - уже скороченим 妹妹 mèimei (молодша сестра), таким чином, загальною ознакою є належність до родичів молодшого віку) ;

d) аббревіатури з буквами 字母词 zìmǔcí (записуються або буквами іноземних алфавітів, переважно латинського, або за їх участю. Необхідно додати, що такі запозичення вимовляються англійською) ;

e) аббревіатури з цифрами 数字密码 shùzìmimǎ (у китайській мові налічується близько 320 різних цифрових аббревіацій, наприклад, 667 liùliùqī позначає 遛遛去 liú liú qù (підемо прогуляємося), 7456 qī sì wǔ liù означає 气死我啦 qì sǐ wǒ la (дуже сильно дратує).

Афіксація - це процес додавання префіксів та суфіксів до кореневого слова для створення нових слів. Однак, в китайській мові немає явного процесу афіксації, оскільки ієрогліфи (хань-ці) є самостійними словами і не мають окремих префіксів або суфіксів. Замість цього, у китайській мові використовуються ієрогліфи, які мають спеціальні суфікси або префікси, які допомагають визначити їхні значення або граматичну роль у реченні. Наприклад, суфікс "-者" вказує на особу, яка робить дію, наприклад: "письменник" (作家) - "той, хто пише" (寫作者).

Також у китайській мові існують частини слова, які можна вважати еквівалентами афіксів. Наприклад, прикметники можуть бути створені за допомогою частини "的" (de), яка вказує на приналежність, наприклад: "червоний" (紅色) - "червоний (колір)" (紅色的). Хоча в китайській мові немає окремих префіксів та суфіксів, ієрогліфи можуть бути поєднувані між собою, щоб створювати нові слова, що відображають складене значення. Таким чином, слова в китайській мові можуть бути створені шляхом комбінування різних ієрогліфів з різними значеннями та граматичними ролями.

Якщо ми говоримо про напівафіксацію, то варто також зазначити, що цей спосіб словотвору в китайській мові є також доволі поширеним та актуальним. Проте багато хто плутає напівафіксацію із афіксацією. Чому? Напівафіксація (加半词缀 jiābàncízhù) представляє собою такий спосіб словотвору, при якому до кореня додається напівзнаменна морфема. В словотворчій структурі китайської мови напівафіксація займає середнє положення між словоскладанням ("коренескладанням") та афіксацією. Для такого способу словотвору є характерним застосування морфем, котрі частково (а іноді й суттєво) втратили початкове значення, набули делексикалізованого значення, і, отже, набули певного ступеню граматизації.

Часто вживані напівпрефікси :

a) 超 chāo (утворює іменники, що позначають перевищення міри, норми, звичайного стандарту. 超人 chāorén надлюдина, супермен.) ;

b) 泛 fàn (належить до термінологічної та суспільно-політичної лексики. Це іменники, що позначають висвітлення чого-небудь загальною ("всеосяжний"). 泛神论 fànshénlùn пантеїзм) ;

c) 微 wēi (утворює велику низку термінів. Це іменники, що означають дуже дрібні предмети, незначні величини. 微生物 wēishēngwù мікроб, мокроорганізм.) ;

d) 亚 yà (іменники, що позначають другорядні (підпорядковані) класи в системі певної класифікації. 亚种 yàzhǒng підвид.) ;

e) 反 fǎn (іменники та відносні прикметники із значенням контрастності, ворожості, боротьби, антагонізму. 反冲击 fǎnchōngjī контратака).

Крім того, існує низка певних напівсуфіксів, котрі також дуже широко використовуються в китайській мові на сьогоднішній день. Напівсуфіксація обіймає дуже широку семантичну сферу. Слова, що творяться цим способом, відображають найрізноманітніші поняття. Вони називають осіб, зайнятих різною діяльністю, різноманітні предмети і речі, їх ознаки, а також різного роду зміни і процеси:

a) 员 yuán (належить до категорії іменника. Він переважно позначає осіб, які займаються тією чи іншою сферою діяльності. 学员 xuéyuán слухач, курсант) ;

b) 手 shǒu (утворює ряд іменників, що позначають окремих осіб багатьох професій, зокрема тих, хто добре, досконало оволодів своєю справою. 帮手 bāngshǒu помічник) ;

c) 鬼 guǐ (утворює іменники з емоційно-оцінним значенням. Ці іменники називають осіб, котрим властиві негативні якості натури, погані, вадливі риси характеру. 醉鬼 zuìguǐ, 酒鬼 jiǔguǐ - п'яниця, бешкетник, алкоголік) ;

d) 虫 chónɡ, 蛋 dàn (також додає у провідну лексичну одиницю додаткове значення суб'єктивної оцінки (оцінка, зазвичай, має негативний характер). 寄生虫 jìshēnɡchónɡ - дармоїд, 浑蛋 húndàn - дурень) ;

e) 物 wù, 品 pǐn, 素 sù (використовуються для позначення різноманітних речей, предметів. 礼物 lǐwù - подарунок, дарування, 作品 zuòpǐn - твір, виріб, 日用品 rìyòngpǐn - предмети щоденного вжитку) ;

f) 性 xìnɡ (є напівзнаменною морфемою, що утворює безліч абстрактних іменників. 可能性 kěnénɡxìnɡ можливість) ;

g) 化 huà (утворює багато слів, котрі позначають процес дії, трансформацію, перехід предмета в інший стан. 恶化 èhuà погіршення, погіршуватися.

Наступним способом словотвору в китайській мові є транспозиція. За допомогою транспозиції можна утворювати нові слова, які мають збільшену експресивність і точність значення. Наприклад, у китайській мові існує слово "鸟" (птаха), а за допомогою транспозиції можна утворити слово "飞鸟" (літаючий птах), яке точніше описує характеристики цього виду птахів (Youguang 1980, pp.97). Ще одним прикладом може бути слово "人" (людина), яке за допомогою транспозиції можна перетворити на "民人" (народ), що збільшує точність значення та експресивність слова.

Отже, транспозиція може використовуватися як один зі способів словотвору в китайській мові. Цей метод дозволяє утворювати нові слова, які мають більш точне та експресивне значення. Транспозиція в китайській мові здійснюється за рахунок зміни порядку слів у реченні. Китайська мова є мовою SVO (Subject-Verb-Object), тобто порядок слів у реченні зазвичай відповідає такому порядку: підмет - дієслово - додаток.

Проте, у китайській мові також можна використовувати транспозицію, щоб змінювати порядок слів у реченні з ціллю підкреслити той чи інший аспект. Наприклад, у реченні "我今天吃了饭" (я сьогодні з'їв їжу), можна використати транспозицію, щоб сказати "今天我吃了饭" (сьогодні я з'їв їжу), де слово "сьогодні" підкреслюється. Крім того, у китайській мові існує поняття "вставних слів", які можуть бути використані для зміни сенсу речення без зміни порядку слів. Наприклад, слово "還" (hái) може бути вставлене в речення для вираження додаткового значення "ще" або "надалі" (Guoping 2016,pp.17). Таким чином, транспозиція та вставні слова є важливими засобами в китайській мові для виразності та точності мовлення.

Також важливо зазначити, що в китайській мові існує поняття "централізованої транспозиції", коли кілька слів у реченні змінюють свій порядок, але залишаються разом. Це можна зробити, наприклад, за допомогою вживання фразеологізмів або використання спеціальних конструкцій. Поза тим, у китайській мові існує дуже велика кількість граматичних часток, які можуть змінювати порядок слів у реченні залежно від контексту та інтенції мовця. Наприклад, частка "了" може використовуватися для вираження завершеності дії, і вона може бути розміщена в різних місцях у реченні залежно від того, який аспект дії має бути підкреслений.

Таким чином, транспозиція є важливим засобом у китайській мові для підкреслення того чи іншого аспекту, і її можна використовувати за допомогою зміни порядку слів у реченні, вставних слів і граматичних частинок. Розуміння транспозиції в китайській мові допоможе краще зрозуміти та ефективніше використовувати мову в спілкуванні з носіями цієї мови.

Морфемна контракція 称简 (jiǎnchēng) є іще одним джерелом збагачення словникового складу сучасної китайської мови. Сам процес випадання з багатоскладового слова або термінологічного словосполучення того чи іншого

значущого складника (морфеми) в китайській мові називають морфемною контракцією. Морфемна контракція, оскільки є частиною словотворчого устрою китайської мови, дуже тісно поєднана із словоскладанням, лексикалізацією словосполучень, семантичним словотворенням і частково із суфіксацією, проте вона досить чітко відмежовується від них. Звичайно, найближче морфемна контракція перетинається з головним способом словотворення китайської мови - словоскладанням (Bingxin 2008, pp.121). Суттєва відмінність полягає між кінцевим результатом словоскладання і морфемної контракції: у першому випадку виникають складні слова, у другому - скорочені слова, що зовнішньо дуже схожі на звичайні терміни, проте відрізняються від них низкою ознак.

Морфемна контракція чотирискладових лексичних одиниць ґрунтується на опусканні однієї або двох морфем. За їхнього скорочення до двоскладового списку до можливі найбільш різноманітні моделі.

Так, можуть випадати друга і четверта морфеми:

疫病情况 (yìbìngqíngkuàng) → 疫情 (yìqíng) епідемічна ситуація; або ж 检验测定 (jiǎnyàncèdìng) → 检测 (jiǎncè) виявити.

Останнім, але не менш важливим способом творення слів у китайській мові є редуплікація. В сучасній лінгвістиці термін "редуплікація" характеризується різними визначеннями. О. С. Ахманова пропонує наступне визначення: "Редуплікація - це повне або часткове повторення кореня, основи або цілого слова без зміни їхнього звукового складу (або з його частковою зміною) як спосіб утворення слів у синтетичних, описових формах." Редуплікація частин мови, будучи однією з характерних особливостей китайської мови, завжди привертає увагу дослідників. У ході історії вивчення цього явища китайськими лінгвістами досягнуто значних результатів. Для читача ця тема є актуальною через недостатнє висвітлення у вітчизняному китаєзнавстві.

Редуплікація частин мови, будучи однією з характерних особливостей китайської мови, завжди привертає увагу дослідників. У ході історії вивчення цього явища китайськими лінгвістами досягнуто значних результатів. Для російського ж читача ця тема є актуальною через недостатнє висвітлення у вітчизняному китаєзнавстві. "У китайській мові для позначення прийому редуплікації використовується термін 重叠 (дублювання). Китайські лінгвісти звертають увагу на відмінність у поняттях "редуплікація" (重叠) і "повтор" (重复).

Під повторами розуміються безпосередньо наступні один за одним повторення однакових членів речення або словосполучень, що підсилюють виразність мови. Часто повтори використовуються з метою привернення уваги або інтересу до свого мовлення, думки, речення, тоді як під час редуплікації відбувається трансформація граматичного та семантичного значень. Під час редуплікації подвоєння відбувається один раз, а під час повторення лексичні одиниці можуть повторюватися два і більше разів.

Наприклад:

(1) 对对对, 你说得完全对。 / Так-так-так-так, ти говориш абсолютно правильно.

(2) 来来来, 小张, 我给你介绍一下。 / Підійди, підійди, Сяо Чжан, я тебе познайомлю.

(3) 吃晚饭后, 我们去走走吧。 / Давай підемо прогуляємося після вечері.

Китайський лінгвіст Ван Цилун, проаналізувавши 2110 прикметників у китайській мові, зазначає, що 316 із них є односкладовими прикметниками, 157 із яких редупліковані за моделлю АА. Решта 1704 лексичні одиниці - двоскладові прикметники, що складаються з двох компонентів АВ. Серед двоскладових прикметників за моделлю ААВВ подвоюються 350 лексичних одиниць, за моделлю АВ АВ - 38, лише 22 - за моделлю А 里 АВ. Ван Цилун вказує, що піддаються редуплікації в переважній більшості прикметники з копулятивним типом зв'язку,

зокрема, "прикметник + прикметник". Копулятивний тип зв'язку, це такий тип, у якому всі компоненти є рівними між собою. Редуплікація в китайській мові також використовується для вираження емоцій, наприклад, радості, здивування або незадоволення. Наприклад, 我特别高兴 "wō tèbié gāoxìng" (я дуже радий) може бути подвоєне як 我特别特别高兴 "wō tèbié tèbié gāoxìng" (я дуже-дуже радий). Загалом, редуплікація в китайській мові використовується для підсилення значення слів і для вираження емоцій. Вона є одним із важливих елементів мовного виразу в китайській культурі.

1.2 Дослідження словотвору у китайській мові в українському та зарубіжному мовознавстві

Проблематика досліджень словотвору в китайській мові є досить поширеною і вимагає спеціальних знань та навичок у китайській лінгвістиці. Однією з основних проблем є відсутність явної системи префіксів та суфіксів в китайській мові. У китайській мові існує велика кількість слів, що складаються з одного символу, і вони не можуть бути розкладені на префікси та суфікси (Bingxin 2008, pp.115). Крім того, в китайській мові існує велика кількість ієрогліфів, які можуть мати різні значення залежно від контексту вживання. Тому дослідження словотвору в китайській мові вимагає знання не тільки морфемної структури слів, але й синтаксичних зв'язків та семантики.

Однак, не зважаючи на ці складнощі, дослідження словотвору в китайській мові є досить активною областю досліджень в китайській лінгвістиці. Вчені вивчають механізми створення нових слів та їх семантичний склад, зокрема за допомогою вивчення граматичних формантів (частин, які використовуються для формування слів) та порівняння з іншими мовами.

Багато з понять, що використовуються для опису словотворення в західних мовах, не можуть бути повністю перенесені на китайську мову через різницю у

структурі та морфології мов. Тому багато теоретичних концепцій потребують перегляду та адаптації для застосування в китайській мові.

Також, існує проблема ідентифікації кореня в китайських словах. Китайська мова є ідіоматичною, що означає, що багато слів не мають явного кореня. Це ускладнює аналіз словотворення, так як важко визначити, які складові частини слова є коренем, а які - афіксом чи суфіксом.

Варто зазначити, що китайська мова має багато морфем, що можуть виступати як кореневі, так і афіксальні. Наприклад, морфема 人 (rén) означає людину, і може виступати як самостійне слово (людина), так і як складова частина інших слів, наприклад, 喜欢 (xǐhuān), що означає подобатися, складається з морфем 喜 (xǐ), що означає радість, і 欢 (huān), що виступає як афікс. Це ускладнює визначення, які морфемі вважати кореневими, а які - афіксальними.

Вань Сяньчу у роботі «Теорія словотвору китайської мови» (《汉语构词论》), опублікованій у 2004 р., обговорює питання словотворення, застосовуючи нові теорії та методи сучасної лінгвістики.

Отже, дослідження словотвору в китайській мові є складною та багатогранною проблемою, що потребує більш ретельного аналізу та розвитку теоретичних концепцій. Багато лінгвістів трактують це поняття по-різному. Дехто не збігається у своїх поглядах. є класифікації, які пропонують китайські лінгвісти. Наприклад, Лі Цзінь Сі та Лю Шижу розглядають три основні способи словотвору: синтаксичний спосіб - це утворення складних слів шляхом словоскладання або основоскладання; морфологічний спосіб - формування слів через афіксацію та редуплікацію; фонетичний спосіб - це створення складних одноморфемних слів. Сунь Чансюй пропонує інший підхід до вивчення проблеми словотвору і виокремлює такі способи утворення нових слів, як фонетичний (звуконаслідування), семантичний, структурний (словоскладання, афіксація, редуплікація).

Однією із основних складностей у дослідженні китайського словотвору вважається відсутність систематизованої та послідовної морфологічної бази. На відміну від більшості інших мов, китайська не має потужної та добре сформованої флективної морфологічної системи, а це призводить до того, що чимало нових слів утворюються шляхом комбінування або інших процесів, які не є настільки стабільними, як флективний процес (Robert J 2017,pp.82). Крім того, китайська система письма, котра спирається на китайські ієрогліфи, а не на алфавіт, висуває свої виклики для дослідження словотвору. Наприклад, на сенс слова впливає його положення у складеному слові, і одне й те саме слово може бути використане для зміни інших слів, які мають відмінні значеннєві відтінки в залежності від контексту.

Отже, складність морфології китайської мови та її писемності перетворює процес дослідження словотвору китайської мови на надзвичайно складну, але водночас і корисну область знань.

Ще однією складністю у дослідженні китайського словотвірного процесу є проблема омофонії. Кількість складів у китайській мові порівняно невелика, тому чимало слів мають ідентичну вимову, внаслідок чого виникає неоднозначність та плутанина при аналізі їхньої морфологічної системи. Так, наприклад, слова "tā" (he) для позначення "він" і "tā" (she) для позначення "вона" мають однакову вимову, але позначаються іншими символами. Застосування в китайській мові слів-запозичень і кальок становить ще один складний виклик у процесі вивчення словотвору. Якщо китайці запозичують слова з інших мов, їм нерідко доводиться долати шлях адаптації, аби привести слова у відповідність із фонологічною та морфологічною структурами китайської мови. Через це важко визначити морфологічні моделі та походження цих слів (Xuanfan 2009,pp.364). Попри ці труднощі, аналіз китайського словотвору залишається однією з найважливіших областей дослідження для мовознавців, адже він дає змогу глибше зрозуміти структуру та особливості розвитку мови, та її взаємодію з іншими мовами та культурами.

Варто зазначити, що багато синологів з різних куточків світку не завжди сходяться у своїх думках на рахунок китайського словотвору. Існує чимало розбіжностей, що є ще однією проблемою та чималою перешкодою для вивчення й повноцінного дослідження словотвору в китайській мові. Це відбувається через нестачу матеріалів та інформації, адже словотвір-порівняно молода наука на полі інших галузей в мовознавстві. Варто зазначити, що ні в нашій країні, ні в англійському та китайському мовознавстві немає єдиної думки про роль словотворення. В. Кіктенко, Лу Чживей відносять словотвір саме до розділу морфології. Деякі фахівці трактують словотвір як один із розділів граматики разом із морфологією та синтаксисом.

Подібний підхід до словотвору набув відображення в працях Гао Яочі, Чжан Цзін, Сунь Чансюй і Ван Чао Юань. Саме вони відносять словотвір до лексикології, водночас наголошуючи на тісному взаємозв'язку словотворення з морфологією. Протягом останніх років набула широкого розголосу й інша точка зору, відповідно до котрої словотвір, так само як і фонетика, лексикологія, морфологія, синтаксис є самостійним розділом мовознавства. Така точка зору знайшла відображення у працях Лу Чживей, Жень Сюелян, Чжан Шоукан та інших дослідників. Тож словотвір - це окремий розділ мовознавства, який має предмет і об'єкт дослідження, одиниці та співвідношення між ними. Водночас словотвір пов'язаний з іншими розділами лінгвістики.

Іншим важливим елементом у дослідженні словотвору в китайській мові є роль словоскладання. У китайській мові складання - це ефективний процес, у якому два або більше ієрогліфів поєднуються для отримання нового слова з певним значенням. Такий метод передбачає поєднання ієрогліфів, які мають споріднені значення, як-от "небо" і "синій", для створення слова "небесно-блакитний", або поєднання ієрогліфів, які не мають споріднених значень, наприклад, "сонце" і "квітка", для створення слова "соняшник". Завдяки продуктивності складання в китайській мові, створюється велика кількість нових термінів, і цей спосіб є

важливою галуззю дослідження для пізнання того, як формується сенс слова в мові (A.Miller 2002,pp.64). Більше того, процес словоскладання в китайській мові може допомогти розібратися в міжмовних особливостях процесів словотворення та ролі морфології у формуванні структури мови.

Загалом, аналіз словотвору в китайській мові є багатогранною темою, що вимагає детального розуміння морфології, синтаксису та системи письма мови. Це дає змогу зрозуміти структуру та еволюцію мови, а також її взаємодію з іншими мовами та культурами.

Висновки до розділу 1

Отже, можна зробити висновок, що словотвір- це надзвичайно цікава та актуальна наука на сьогодні. Існує чимала кількість способів словотвору, всі вони забезпечують безперервне функціонування лексичного складу в мові та розширення словникового запасу різноманітним синонімічним рядом. Словотвір у китайській мові охоплює безліч процесів, включаючи словоскладання, деривацію, редуплікацію та запозичення. Усі ці методи застосовуються для створення нових значень слів з наявних або для зміни значення вже наявних одиниць або морфем.

Основоскладання - один з найбільш ефективних словотвірних процесів у китайській мові. Воно полягає в об'єднанні двох або більше ієрогліфів для утворення нового слова з іншим значенням. До прикладу, ієрогліфи "饭" (fàn), що означає "їжа", та "店" (diàn), що означає "магазин", поєднуються для створення "饭店" (fàn diàn), тобто "ресторан".

Деривація - це також досить поширений процес у китайському словотворі. Процедура включає додавання афіксів, як-от префіксів чи суфіксів, до основного значення слова, щоб створити нове слово зі зміненим значенням. Наприклад, ієрогліф "快" (kuài), що означає "швидкий", можна поєднати з суфіксом "乐" (lè), що означає "радість", щоб створити "快乐" (kuài lè), тобто "щасливий".

Редуплікація - процес, в якому слово чи склад багаторазово повторюється для створення нового слова зі зміненим сенсом. Наприклад, слово "好" (hǎo), яке означає "хороший", може бути редупліковане, щоб створити "好好" (hǎo hǎo), що означатиме "дуже хороший".

Запозичення є ще одним важливим словотворчим процесом у китайській мові, оскільки мова широко запозичує слова з інших мов, особливо з англійської та японської. Запозичені терміни можуть бути передані транслітерацією, тобто звуки оригінального слова наближено передаються китайськими ієрогліфами, чи перекладені за допомогою чинних китайських лексем або словосполучень. Загалом, процеси словотвору в китайській мові є досить складними та різноманітними, відображаючи унікальну морфологію, синтаксис та особливості письма даної мови.

РОЗДІЛ 2. АФІКСАЦІЯ ЯК МОРФОЛОГІЧНИЙ СПОСІБ СЛОВОТВОРУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Продовжуючи дослідження китайської мови, не можна ігнорувати її величезну актуальність у сучасному світі бурхливого розвитку новітніх технологій та прогресу. Як відомо, шляхи утворення слів у китайській мові певною мірою відрізняються від загальноєвропейських, так само як і сама організація цієї мови. Китайські слова як валентні одиниці утворюються з уже наявних у мові слів, коренів та афіксів. Багато вчених та лінгвістів у своїх працях дійшли висновку, що за ступенем абстрактності саме система словотворчих засобів у китайській мові може бути представлена наступним чином:

- 1) афікс(词缀 Cízhù);
- 2) напівафікс(半词缀 bàn cízhù);
- 3) повнозначна морфема, що має статус ідентичного компонента в словах певного лексичного ряду;
- 4) повнозначна морфема, що має статус кореня чи слова.

Напівафікси дають змогу утворювати ряди слів, котрі позначають саме значні семантичні категорії (особи, предмети, явища), і навіть вирізняються найбільшою результативністю для формування різних лексичних одиниць (Sternberg 2017, pp.93). В сучасному словотворі китайської мови прикметною ознакою є застосування морфем, котрі частково можуть втрачати первинне дійсне значення, таким чином здобувши певний ступінь граматизації.

Водночас напівафіксаційні морфеми у своїй більшості частково нейтралізують тон, але при цьому не редукують звучання. Напівафікс і корінь слова утворюють корелятивну пару власне словотвірних морфем, і звісно ж, етимологічно співвідносяться. Відомі лінгвісти дійшли висновку та виокремили такі вісім типів лексичних одиниць у китайській мові:

- афіксальні морфеми;
- кореневі морфеми;
- прості слова;
- складні слова;
- похідні слова;
- складно-похідні слова;
- складноскорочені слова;
- словосполучення.

Таким чином, одним із домінантних способів у словотвірній системі китайської мови є словоскладання (лексико-синтаксичний спосіб утворення), афіксація (морфологічний спосіб словотворення), а також напівафіксація (лексико-морфологічний спосіб). Слід також зазначити ще фонетичне відмежування (морфолого-фонетичний спосіб словотворення), транспозицію (морфолого-синтаксичний спосіб), семантичне відокремлення (лексико-семантичний спосіб), а також редуплікацію і контракцію. Через швидкий розвиток словникового складу, і навіть термінології, особливого значення набуває саме афіксальний спосіб словотвору, котрий посідає актуальне й одне з перших місць за продуктивністю після словоскладання (Youguang 1980, pp.66). Під поняттям афіксального словотвору розуміємо приєднання деяких афіксів до повнозначних морфем.

2.1 Афіксація: визначення та значення

Афікс (від лат. *affixus* - прикріплений) - службовий мінімальний елемент мови, будівельна морфема, що під час процесу деривації приєднується саме до кореня певного слова, виконує словотворчі та навіть граматичні функції. Неабияку роль має розташування цих морфем у слові, а саме афікси можна поділити на суфікси (морфеми, що стоять після кореня слова), префікси (морфеми, що стоять перед коренем слова) та інші типи (інфікси, трансфікси, постфікси, амбіфікси та конфікси). Своєю чергою, велика кількість лінгвістів та науковців дослідили афікси

та розділили їх загалом на три групи: префікси, суфікси та напівсуфікси. Наприкінці китайського слова розташований саме суфікс і на пряму вважається лінгвістами ведучим та найпродуктивнішим елементом словотвору. Коли говорити про напівсуфікси, то потрібно зауважити, що вони більше вказують на сферу або ж галузь, до якої належить те чи інше слово, а також напівсуфікси мають "залишкове" лексичне значення (Guoping 2016,pp.22). Можна дійти висновку, що найбільшу і найчисленнішу групу складають саме напівсуфікси. Як результативні морфеми частіше використовуються дієслова або прикметники. Результативні морфеми, що вживаються найбільш часто, такі:

- прикметники: 对, 错, 好, 坏, 大, 小, 早, 晚, 快, 慢, 烂, 惯, 清楚, 干净.
- дієслова: 完, 会, 见, 懂, 开, 着, 住, 到, 倒, 掉, 通, 死, 走, 满.
- прийменникові словосполучення, які вказують на місце або напрямок дії: 飞往日本, 在于乌克兰.

Розглянемо першу і найпоширенішу морфему 人, яка вказує на професію або національність. Ось кілька прикладів: 中人 zhōngrén брокер, 乌克兰人 wū kè lán rén українець, 不满 18 周岁的人 bù mǎn 18 zhōusui de rén особа віком до вісімнадцяти років, 业务 管 理 人 yèwù guǎnlǐrén комерційний директор. Слід також звернути увагу на суфікс 者 zhě, який позначає осіб, що можуть належати до різних категорій або професій. Він формує лексичні одиниці, які за своїми семантичними та морфологічними характеристиками й властивостями належать до категорії іменника. Наприклад: 爱国者 aigúozhe патріот, 记者 jì zhě журналіст, 舞者 wǔ zhě танцюрист, 智者 zhì zhì zhě мудрець. Існують також групи слів, які характеризуються особливостями конфіксального словотвору, а саме одночасною наявністю префіксів 被 і 受 та суфікса 者. Наприклад, такі слова: 被放逐者 bèi-fàngzhúzhě заслання, 受害者 shòuhàizhě або 受难者 shòunànzhe жертва,

страждалець, поранений, 被押解出境者 bèi yājiè chūjìngzhě вигнанець, засланець, 受权者 shòuquánzhě делегат, заступник; уповноважена особа.

2.2 Різновиди афіксів у китайській мові

Суфікс 家 jiā, як і суфікс 者 zhě, може утворювати величезну кількість слів, здебільшого іменників, що позначають осіб, які займаються різними видами діяльності: 文学家 wénxuéjiā письменник, майстер слова, 科学家 kēxuéjiā вчений, науковець, 政治家 zhèngzhìjiā політик, особа, що займається політичною діяльністю.

Іншою, не менш важливою словотворчою морфемою, що використовується для утворення багатьох слів, а саме тих, що позначають громадянство або навіть соціальний клас у суспільстві, є іменникова морфема -民 mín. Наприклад: 国民 guómín люди, громадяни; може вживатися у значенні підмета, 难民 nànmín емігрант, біженець, переселенець, 贫民 pínmín жебрак, бідняк, людина, що живе бідністю.

子 zǐ - суфікс для закінчення іменників з високим ступенем похідності, найбільш продуктивна морфема, широко використовується як в широкому вжитку, так і в термінології. За її допомогою утворюються іменники із загальним предметним значенням, такі як люди, тварини, частини людського тіла або навіть предмети побуту: 屋子 wūzi кімната, 妻子 qīzi дружина, 日子 rìzi день або дата, 肚子 dùzi шлунок, 兔子 tùzi кролик, 儿子 érzi син. Говорячи про словотворче закінчення 儿 er, варто зазначити, що воно також утворює слова, переважно іменники із загальним предметним значенням (Dehuan 2008, pp.62). Цілком слушно можна стверджувати, що існує чотири основні та найпоширеніші функції суфікса 儿 :

1) уточнення значення окремої кореневої морфemi, яка здебільшого визначає або звукує значення самого кореня, рідше - підсумовуючи слово з абстрактним

значенням, на відміну від кореня, який, своєю чергою, позначає лише конкретне поняття (门 mén двері, вхід, тоді як словосполучення 邪门儿 xié ménr - незаконний шлях, прохід; 鼻儿 bír вушко, 针鼻儿 zhēnbír вушко голки, 门鼻儿 ménbír дверний замок.

2) відтворення емоційної конотації, тобто даний суфікс приносить у вже наявне значення кореневої морфеми якісь додаткові відтінки саме емоційно – оцінного характеру, а саме слова зі зменшувальним відтінком чи демінутиви (盖儿 gài кришечка, 鱼儿 yúr рибка, 角落儿 jiǎoluòr куточок, 孩儿 hái дитинка, дитинко; 宝贝儿 bǎobèir дитинка, золотко).

3) значна зміна категоріальної приналежності кореневої морфеми, така функція є найбільш доречною у тих випадках, де суфікс 儿 утворює іменники від дієслівних та ад'єктивних форм. Іменники утворені саме від прикметників(短 duǎn короткий та 短儿 duǎnr негативна сторона чогось, мінус, недолік, 干 gān сухий та 干儿 gānr посуха, сушіння, сушені продукти). Іменники утворені безпосередньо від дієслів(画 huà малювати 画儿 та huàr картина, картинка, 包 bāo загортати, обгортати, обіймати та 包儿 bāor згорток, вузол, тюк).

4) функція перетворення саме фонетичної структури певного односкладного слова, тобто деякі односкладові слова у сучасній китайській мові можуть вільно функціонувати лише у випадку примикання до них суфікса 儿(爪儿 zhuǎnr лапка, кіготь; 景儿 jǐng пейзаж, вигляд).

Суфікс 头 tóu зазвичай позначає певний тип несхвалення, зневаги та іменники, які називають і вказують на певні предмети, переважно круглої, циліндричної або овальної форми. Іншими словами, предмети, які не мають чітких гострих кутів і іноді можуть нагадувати форму людської голови (拳头 quántou кулак, 空头 kōngtóu "ведмідь"); спекулянт, який грає на пониження, 罐头 guàntou

консервована їжа, 石头 shítou камінь, 工头 gōngtóu господар, контролер; наглядач; пан, начальник). Варто зазначити, що цей суфікс також може утворювати слова, переважно іменники, котрі позначають різні абстрактні поняття і відносяться до різних семантичних груп (话头 huàtóu мова, слова, розмова, 兆头 zhàotou прикмета, передвісник, прогноз, 苦头 kǔtóu горе, лихо біда, незлагодa, 风头 fēngtóu ситуація, положення).

2.3 Найпоширеніші результативні морфемі в китайській мові

1) Дієслівні суфікси також широко використовуються в китайській мові й можуть утворювати слова або дієслова, які поділяються на два взаємопов'язані класи: результативно-спрямовані та власне результативні. На думку багатьох лінгвістів та науковців, особливістю словотворчих суфіксів є їхня здатність певним чином змінювати лексичне значення простого інфінітивного дієслова та перетворювати його на складне дієслово. Після такої трансформації складне дієслово матиме додаткове значення, яке полягає в потенційній можливості досягнення певного результату або, рідше, в певному значенні спрямованості чи орієнтації дії в певному просторі. Отже, найпоширенішими суфіксами цього типу є: 到 dào, 着 zhào, 得 de, 住 zhù, 见 jiàn, 好 hǎo, 成 chéng, 完 wán, 了 liǎo, 掉 diào.

1) Суфікс 到 dào вказує на досягнення певного результату, під час якого була виконана дія: 买到 mǎi dào - купити, придбати, 感觉到 gǎnjué dào - відчути, сприйняти, 听到 tīng dào - почути, послухати.

2) Суфікс 着 zhào, також відомий як суфікс 着 zhe, позначає стан або дію (здебільшого тривалу), а також може виражати логічну одночасність дій. Цікаво, що в класичний період китайської мови 着 було дієсловом зі значенням "скріплювати, прикріплювати". Пізніше воно стало використовуватися в китайській мові як вказівник місця, а його значення перетворилося на тривале. Наприклад: 他

看着电视吃饭 їв під час перегляду телевізора, 大门敞着 двері відчинені (A.Miller 2002,pp.82). Цілком обґрунтовано можна сказати, що суфікс 着 zhào в деяких випадках є синонімом за значенням і вживанням із закінченням 到 dào, оскільки він також передає певний відтінок результативності: 等着 děng zhào - дочекатися, 找着 zhǎo zhào - знайти, розшукати. Таким чином, можна зробити висновок, що це закінчення використовується в наступних випадках:

а) Дієслова, позначені цим показником, вказують на пряме значення стану речей, яке виникає в результаті певної дії, а сама форма може утворюватися як від перехідних, так і від неперехідних дієслів: 他们都说话着 - вони всі розмовляли.

б) може позначати як досягнення результату (здебільшого випадкового), так і успішність дії, як модифікатор результату 着 zhào в сучасній китайській мові.

с) доповнює присудок (у більшості випадків другорядний), який може вказувати на дію, що передувала головному присудку. Варто зазначити, що такий суфікс може вказувати тапозначати дію, яка відбувається одночасно з головним реченням або паралельно з ним. Наприклад: 他他笑着说笑着说 він сміючись сказав; 她坐着看书她坐着看书 вона читає сидячи.

д) Маркер 得得 de утворює результативну форму дієслова. Варто зазначити, що в середньо китайській мові до суфікса результативної форми могло приєднуватися дієслово будь-якого типу, навіть якщо дієслово без такого маркера вже містило певне значення потенційності. Такий суфікс чітко маркує перехід дієслова в новий стан, наприклад: 听得 tīngde почути, 过得 guòde прожити, пережити, 感的 gǎnde відчути, сприйняти(за відчуттями).

4) Суфікс 完完 wán (означає завершення дії та досягнення бажаного результату), 成 chéng (означає успішне завершення мети або кінцевого пункту) та 好 hǎo (означає позитивний результат, тобто добре виконану роботу). Наприклад:

吃完吃完 chī wán - поїсти, з'їсти, 写完写完 xiě wán - написати, дописати, 变成变成 biàn chéng - змінитися, стати, 改成改成 gǎi chéng - змінити, виправити, модифікувати, переробити, 做好 zuò hǎo - успішно закінчити, завершити, зробити, 坐好 zuò hǎo - сісти (комфортно).

5) Постпозиційний показник 了 liǎo може означати досягнення можливого результату, а також вказувати на можливість або неможливість виконання певної дії. Цьому суфіксу притаманний модальний відтінок, який визначає функціональну властивість утворених ним слів. Вживається у кількох найбільш типових випадках:

a) Точно може вказувати на завершену або одноразову дію.

b) Дієслово доконаного виду має чітке значення певної дії, навіть незалежно від часу.

c) Дієслово на 了 вказує на конкретну дію, яка вже закінчилася до того, як почалася інша дія.

Варто зауважити, що якщо після цього індикатора стоїть рахівне слово або часова обставина, то така структурна форма вже вказує на тривалість дії в минулому протягом певного проміжку часу. Наприклад: 我有我有三个子, 他们都死了 了 У мене було три сини, і всі вони померли. Як результативне дієслово, 了 зустрічається як у структурах V1+O+V2, так і V1+V2, де кілька загальних дієслів використовуються у функції V2, яка також має значення "завершення". До таких слів належать 已 yǐ, 竟 jìng, 毕 bì, 讫 qì.

6) Походження модифікатора 过过 guò не є настільки ретельно та чітко дослідженим світовими мовознавцями та філологами, як етимологія та походження інших індикаторів. Ймовірно, причина в тому, що його синтаксичні зміни не такі очевидні, як, наприклад, у перфектного 了. Варто зазначити, що в давньокитайській мові цей індикатор використовувався як самостійне дієслово зі значенням "проходити". З повноцінного дієслова зі значенням "проходити повз" він поступово

почав змінюватися і розвиватися як модифікатор напрямку дії. У подальших дослідженнях 过 вже не використовується як модифікатор напрямку, а як модифікатор результату, що вказує на завершення дії.

7) Серед морфем, які можуть позначати результативні дієслова, є такі словотворчі морфеми: 上 shàng, 下 xià, 进 jìn, 出 chū, 起 qǐ, 回 huí, 来 lái, 去 qù 开 kāi. Важливо зауважити, що ці суфікси, додаючи похідному слову додаткове значення можливості досягнення певного результату, також чітко узагальнюють і передають значення спрямованості дії.

Індикатор 上 shàng виражає і вказує на висхідний рух предмета, а також вказує на початок дії або зміну якості дії: 爬上 爬上 páshàng підійматися, 走上走上 zǒushàng підійматися, вставати на, вступити, 住上住上 zhù shàng починати жити. Суфікс 下 xià, з іншого боку, вказує на рух вниз і також вважається продуктивною морфемою: 躺下躺下 tāngxià лягти, 放下放下 fàngxià лягти, покласти, поставити. Модифікатори 进 jìn та 出 chū вказують на напрямок руху: 进进 jìn вказує на рух, який відбувається всередину чогось, 出出 chū вказує на рух, який відбувається ззовні об'єкту. Наприклад: 跑进跑进 pǎojìn - забігти всередину, 放进放进 fàngjìn - покласти, 爬进放进 pájìn - повзти; 开出开出 kāichū - відправитись (наприклад, про потяг або інший вид транспорту), 走出走出 zǒuchū - вийти, 走出跑出 pǎochū - вибігти. За значенням суфікс 起 qǐ найчастіше може означати підняття предмета: 坐起坐起 zuòqǐ сідати (переважно з положення лежачи); 飞起飞起 fēiqǐ злетіти; 站起来站起 zhànqǐ встати, піднятися.

Показник 回回 huí використовується для позначення руху назад: 飞回飞回 fēihuí летіти назад, 运回运回 yùnhuí забирати назад, 退回退回 tuìhuí відходити, повертатися назад.

Висновки до розділу 2

Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасній китайській мові вищезазначені словотворчі морфеми позначають осіб, які займаються певною діяльністю, риси характеру людини, властивості, притаманні предметам і явищам, а також перехід предметів з одного стану в інший. Цілком справедливо буде стверджувати, що деякі морфеми позначають предметність, ознаки предметів та їхні окремі властивості. Їхні функціональні властивості були зумовлені певним стрибком в історичному розвитку цих морфологічних показників. Варто зазначити, що на сучасному етапі розвитку китайської мови відбувається безперервний процес граматикалізації, що може пояснювати злиття значень кількох аспектів з певними службовими словами.

Можна дійти висновку, що дієслівна морфема (центральне слово) тісно пов'язана з результативною морфемою. Інколи результативна морфема може бути частиною словосполучення, але інколи її можна розглядати як компонент складного слова, який іноді називають результативним дієслівним доповненням. Дослідження свідчать, що дієслівна морфема може приймати після себе лише одну результативну морфему, і не допускається використання декількох результативних компонентів одночасно.

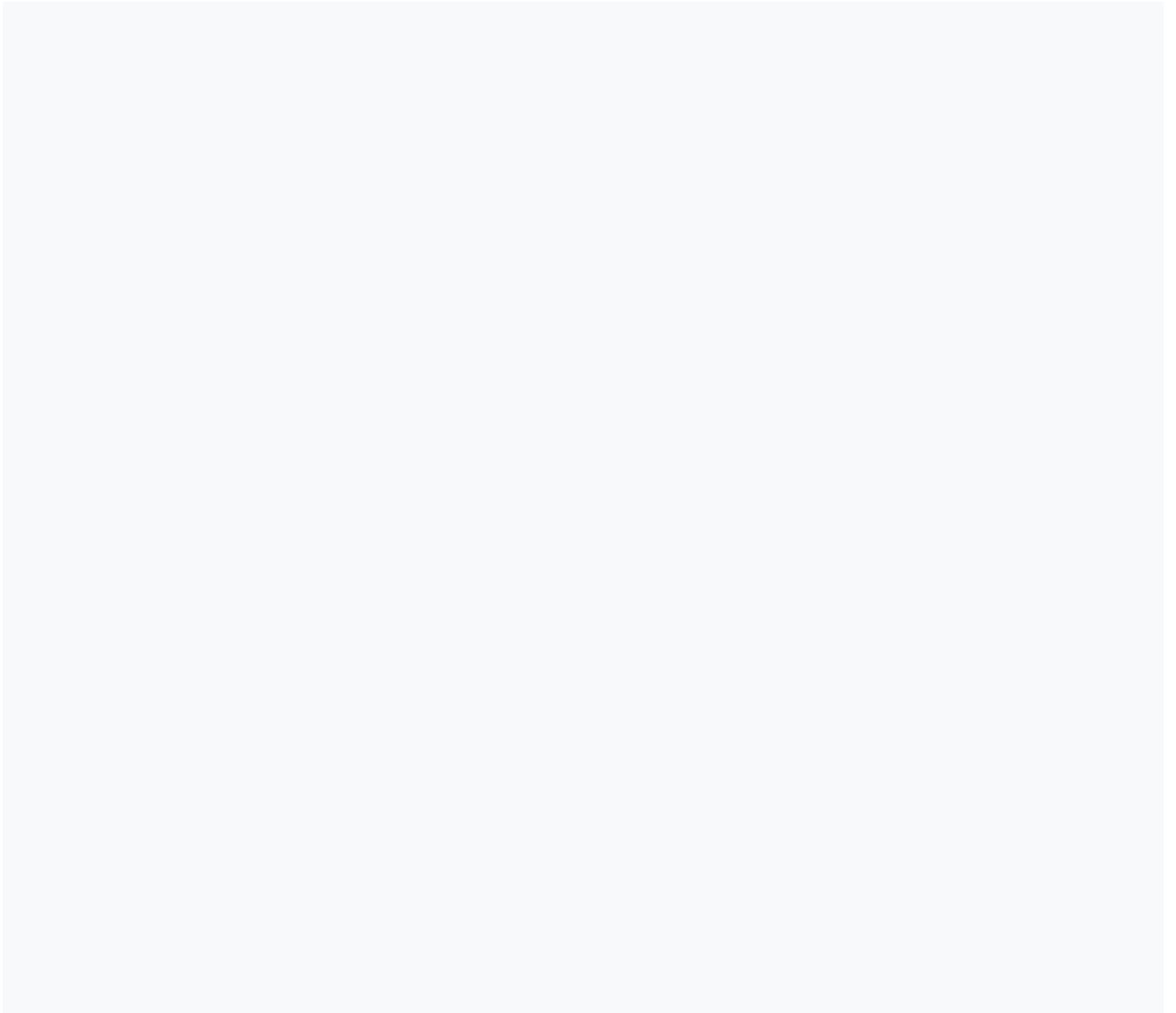
ВИСНОВКИ

У результаті проведеного вище аналізу, варто зауважити, що словотворчий процес в у китайській мові - невіддільне явище, який набув широкого поширення саме в сучасності. Цілком справедливим буде твердження, що в словотворчій системі китайської мови саме афіксація є одним з основних способів словотворення, а афікс - службовий мінімальний елемент мови, будівельна морфема, що під час процесу деривації приєднується саме до кореня певного слова, виконує словотворчі та навіть граматичні функції. Отже, можна зробити висновок, що словотвір в китайській мові є одним з головних джерел забезпечення, поповнення й розширення словникового складу мови, таким чином підтримуючи безперервний процес номінації. Цілком справедливим буде твердження, що процеси словотвору у китайській мові орієнтовані й спрямовані на формування безпосередньо лексичних одиниць різних частин мови, найбільше тих, котрі виконують номінативну функцію, — називають і вказують на осіб, предмети, інших істот, процеси, абстрактні поняття, ознаки чи певні стани. Дослідження показало, що в китайській мові існують різноманітні способи словотвору й усі вони посідають чинне місце у словотворчих процесах. Варто зазначити, що аббревіація набула широкого вжитку, особливо серед молоді і є важливим словотворчим методом. Наступним способом є транспозиція, котра в китайській мові здійснюється внаслідок зміни порядку слів у реченні. Китайська мова є мовою SVO (Subject-Verb-Object), тобто порядок слів у реченні зазвичай відповідає такому порядку: підмет - дієслово - додаток. Не менш важливим і унікальним способом є редуплікація - це повне або часткове повторення кореня, основи або цілого слова без зміни їхнього звукового складу (або з його частковою зміною) як спосіб утворення слів у синтетичних, описових формах.. Морфемна контракція, оскільки є частиною словотворчого устрою китайської мови, дуже тісно поєднана зі словоскладанням, лексикалізацією словосполучень, семантичним

словотворенням і частково із суфіксацією, проте вона досить чітко відмежовується від них.

Розглянувся та детально дослідивши усі наступні способи словотвору в китайській мові, можна зробити висновок, що усі ці способи є дуже важливими для збагачення лексичного складу за словникового запасу китайської мови.

Отже, проведення аналізу різних праць сучасних мовознавців та лінгвістів дало позитивний результат у вивченні цієї проблеми, а така курсова робота допомогла зробити аналіз та своїми висновками досягла очікуваного результату.

论文摘要

该作品的主题是"现代汉语中造词的功能特征"。文章致力于研究汉语中的典型组词方式。本文特别关注词缀式的组词方式。词缀不仅表达语法意义，还具有额外的主观情感色彩，提供各种情感内涵，如爱抚、亲昵、轻蔑和讽刺。这个类别是人类需要通过使用和应用适当的语言工具和概念来区分对某些对象、现象或情况的认识而引起的一般类型学现象。

本文的目的是研究汉语中的不同组词类型。追溯它们之间的某些差异和相似之处；确定汉语构词法结构的主要词汇和语义特征。本文的主题是创造新词的主要方式，研究对象是汉语的词汇量。本研究的重要性在于可以在语言学领域进一步考虑和发展这一问题。

论文通过对上述词汇的结构和功能分析，研究了汉语词汇的主要构成方式及其功能。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Sampson, G. (1985). *Writing Systems: A Linguistic Introduction*. Stanford University Press.
- 2) Coulmas, F. (1991). *The Writing Systems of the World*. Blackwell Publishers.
- 3) Xie, G. (2016). *An Introduction to Linguistics*. Taipei: Sanmin, 16.
- 4) Zhou, Y. (1980). *The Pronunciation the Sound of Chinese Characters Can Be Checked [漢字聲旁讀音便查]*. Jilin People's Press.
- 5) Huang, D., & Chen, B. (2008). *History of Chinese Philology*. Taipei: Linkingbooks, 117-121.
- 6) Lin, B. (2011). *New Words: The Awkward Era*. China Legal Publishing House, 275.
- 7) Wan, X. (2004). *A Study of Chinese Word Formation*. Hubei People's Press, 320.
- 8) Yao, H. (1998). *New Words, Society, and Culture*. Shanghai Lexicographical Publishing House, 228.
- 9) Fu, H. (2003). *Modern Chinese Vocabulary*. Peking University Press, 254.
- 10) Wang, N. (2013). *Lectures on Chinese Character Configuration*. Taipei: Sanmin, 41.
- 11) Sternberg, R. J., & Sternberg, K. (2017). *Cognitive Psychology*. (H. Li, Trans.). Taipei: Cengage Learning, 82.
- 12) Miller, G. A. (2002). *The Science of Words*. (H. Lan, Trans.). Yuan-Liou Publishing.
- 13) Li, J., & Liu, S. (1959). *Research on Chinese Word Formation and Morphology [汉字构词法和词素研究]*. *Journal of Beijing Normal University*, 595.
- 14) Zhou, Z. (1959). *Lectures on Chinese Vocabulary [汉语词汇讲话]*. People's Education Press, 88.
- 15) Zhang, S. (1981). *Word Formation and Morphology*. Hubei People's Press, 96.
- 16) Huang, X. (n.d.). *Embodied Cognition [棲於身的體現認知]*.
- 17) Huang, X. (2009). *Embodied cognition (棲於身的體現認知)*. *Language and Cognition*, 344. Taipei: Nation Taiwan University Publishing Center.

- 18) Richter, G. (1993). Affix-imposed conditions in Chinese word formation. *Année*, 22(1), 31-47.
- 19) Allen, M. R. (1978). Morphological investigations (Unpublished doctoral dissertation). University of Connecticut.
- 20) Anoroff, M. (1976). Word formation in generative grammar. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- 21) Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: Holt.
- 22) Lu, S. (吕叔湘) (n.d.). Modern Chinese eight hundred words (现代汉语八百词). Beijing: Shangwu yinshuguan.
- 23) Richter, G. (n.d.). Die Wortbildungsbasis von Wortstrukturen im modernen Chinesisch. In I. Karl, H. Beutel, G. Richter, & G. Spies (Eds.), *Chinesische Wortbildung, Studien zur Theoriebildung und Wort-strukturbeschreibung* (pp. n/a). Heidelberg: Julius Groos (Sinolinguistica).
- 24) Scalise, S. (1986). *Generative morphology*. (Studies in Generative Grammar 18). Dordrecht.
- 25) Siegel, D. (1971). Some lexical transderivational constraints in English (Unpublished paper). Cambridge, Mass.: MIT Press.
- 26) 王力. (2000). *汉语语法史* (W. Li, Trans.). Beijing: 商务印书馆.
- 27) Pulleyblank, E. G. (1995). *Outline of Classical Chinese Grammar*. Vancouver: UBC Press.
- 28) Greenberg, J. H. (1963). Some universals of grammar with particular reference to the order of meaningful elements. In J. H. Greenberg (Ed.), *Universals of human language* (pp. 73-113). Cambridge, Mass.: MIT Press.
- 29) Чжу, С. (2019). Граматика китайської мови. *Шанс*, 113-118.
- 30) Hawkins, J. A. (1983). *Word order universal*. New York: Academic Press.
- 31) Dryer, M. S. (1991). SVO languages and the OV:VO typology. *Language*, 27, 443-482.

- 32) 陈平. (1994). 试论汉语语义则中三种句子成分与成分的配位原. 中国文语, 3, 161-168.
- 33) О.Козоріз. (2012). Афіксальний словотвір у юридичній термінології сучасної китайської мови. Вісник Київського Національного Університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури, 18, 14-17.
- 34) Regier, T. (1994). A preliminary study of the semantics of reduplication. Report TR-94
- 35) Liu, D. Q. (2013). 方言语法调查研究的两大任务: 语法库藏与显赫范畴 [Two major tasks of dialect grammar survey research: grammar repository and prominent categories]. 方言, 3, 193–205.
- 36) Ceccagno, A. (n.d.). Chinese Neologisms: Word-formation Strategies in Chinese [Doctoral dissertation, University of Bologna].
- 37) Chu, X. (2004). Comparative Study about Motivation of Compounds in English and Chinese [Master's thesis, Institute of Foreign Languages in Ocean University of China].
- 38) Fu, H. (1985). Modern Chinese Vocabulary. Beijing: Peking University Press.
- 39) Lu, X. (2003). The Recognition of Chinese Words in Terms of the Differences and Similarity in English and Chinese Abbreviations. Foreign Language and Foreign Language Teaching, 2, 17-19.
- 40) Lv, S. (1979). The Questions of Chinese Grammatical Analysis. Beijing: The Commercial Press.
- 41) Zhou, Q. (2001). The Common Features of Word Formation Devices in Modern English and Chinese. Foreign Language and Foreign Language, 28-31.